

สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวไทยปัจจุบัน

สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวไทย v

ลักษณะครอบครัวในสังคมไทยเป็นครอบครัวแบบจุกเริ่มต้นหรือครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นส่วนใหญ่ ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยแบบครอบครัวไทยหลายครั้งก็พบว่า ลักษณะครอบครัวไทยเป็นแบบครัวเดี่ยวทั้งสิ้น จากการศึกษาของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าในเขตชนบทครอบครัวจุกเริ่มต้นมีถึงร้อยละ ๒๓.๘ ในเขตเมืองต่างจังหวัดครอบครัวจุกเริ่มต้นมีถึงร้อยละ ๒๓.๓ ในเขตกรุงเทพ-ธนบุรีร้อยละ ๕.๑ การศึกษาลักษณะครอบครัวชนบทในเขตภาคต่าง ๆ ของไทย พบว่าครอบครัวเดี่ยวในภาคกลางมีถึงร้อยละ ๒๓ ภาคเหนือร้อยละ ๕๗ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๒๑ ภาคใต้ร้อยละ ๗๒ การศึกษาในครั้งเดียวกันนี้พบว่าลักษณะครอบครัวชนบทไทยเป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ ๒๔ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีภาคใต้ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาปรากฏว่ารูปแบบครอบครัวไทยเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวจุกเริ่มต้นทั้งสิ้น

¹ Visid Prachaubmoh and Other. The Rural And Urban Populations Of Thailand Comparative Profile. Institute Of Population Studies Chulalongkorn University. Table 2. p.p. 15-16.

² Harold E. Smith and Other. "Thai Rural Family: A Sociologic And Economic Survey" Department of Sociology And Anthropology Northern Illinois University, 1971.

³ Pataya Saihoo. "A Report On Leadership In Southern Province" 1965 And Research And Evaluation Division Department Of Community Development. p.p. 7-16.

⁴ Suthep Soonthornpasai. Research Report: An Intensive Study Of A Village On Local Leadership: Amcharorn District Ubolrachadani Province. 1968

ลักษณะครอบครัวไทยเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวประกอบไปด้วย บิดามารดาและบุตรชายหญิงที่ยังไม่แต่งงาน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับลักษณะครอบครัวอเมริกันสมัยใหม่ เว้นแต่วัฒนธรรมไทยยอมให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน แต่ทางกฎหมายจะยอมให้ชายมีภรรยาได้คนเดียวก็ตาม^๕ จอห์น เคอชิง ศึกษาพบว่าครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญในชนบทไทย และเป็นครอบครัวขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วย บิดา มารดาและลูก บางที่อาจจะมียุ้ย ย่า ตา หรือยายหนึ่งคนหรือมากกว่ารวมอยู่ด้วย^๖ ขนาดครอบครัวสังคมไทยจากการศึกษาของสถาบันประชากรศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นพบว่า จำนวนคนในครอบครัวชนบทมีจำนวน ๖.๔๐ คน ครอบครัวในเขตเมืองต่างจังหวัดมี ๕.๖๗ คน ครอบครัวเขตกรุงเทพ-ธนบุรีมีจำนวน ๖.๔๔ คน ฮาโรลด์ อี. สมิธและคณะศึกษาพบว่าจำนวนคนในครอบครัวชนบทไทยโดยเฉลี่ยมี ๗.๑ คนภาคใต้ ๗.๑ คน ภาคกลาง ๗.๒ คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๗.๔ คน ภาคเหนือ ๖.๖ คน นับว่าครอบครัวชนบทไทยในภาคเหนือมีขนาดครอบครัวเล็กกว่าขนาดครอบครัวภาคอื่น ๆ

แบบการตั้งบ้านเรือนตามประเพณีไทยนิยมให้ฝ่ายชายไปปลูกบ้านหรือ เรือนหออยู่ใกล้กับบ้านฝ่ายหญิงหลังจากแต่งงานกันแล้ว สถาบันประชากรศาสตร์ศึกษาแบบแผนการตั้งบ้านเรือนหลังจากแต่งงานในชนบทปรากฏว่าร้อยละ ๕๑.๕ ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับบิดามารดาของหญิงในเขตเมืองต่างจังหวัดร้อยละ ๓๑.๒ เขตกรุงเทพ-ธนบุรีร้อยละ ๒๐.๑ คู่แต่งงานใหม่ในเขตชนบทนิยมตั้งบ้านเรือนหรือปลูกเรือนหออยู่ใกล้กับบิดามารดาของหญิงมากกว่าในเขตอื่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งบ้านเรือนหลังจากแต่งงาน คู่สมรสในเขตเมืองกรุงเทพ-ธนบุรีตั้งบ้านเรือนหรือปลูกเรือนหอเป็นอิสระถึงร้อยละ ๔๖.๖ เขตเมืองต่างจังหวัดคู่สมรสแยกตัวเป็นอิสระมากที่สุดร้อยละ ๔๐.๔ ในขณะที่คู่สมรสใหม่ในเขตชนบทแยกตัวเป็นอิสระเพียงร้อยละ ๒๖.๖^๗ การศึกษาแบบการตั้งบ้านเรือนในเขตจังหวัดภาคใต้พบว่า

⁵Lavrision Sharp. Siamese Rice Villages: A Preliminary Study Of Bangkok 1948-1949. 1953. p.p. 77. 83.

⁶John E. De Young. Village Live In Modern Thailand (Berkley, University California Press., 1963.) p.p. 32.

⁷Visid Prachaubmoh. Op.cit., p.p. 54-56.

แบบการตั้งบ้านเรือนจะไม่แน่นอนตายตัว อย่างไรก็ตามก็ติดตามประเพณีและการศึกษาดังกล่าวข้าง
 ต้นแสดงให้เห็นว่าครอบครัวไทยเน้นในเรื่องการแยกตัว เป็นอิสระจากครอบครัว บิดามารดาแม้
 จะมีฐานะดีก็ต้องปลูกเรือนหออยู่ไกลกับฝ่ายหญิงก็ตาม คู่สมรสใหม่บางคู่อาจต้องพึ่งพาครอบครัว
 บิดามารดาทางเศรษฐกิจบ้างในระยะแรกแต่ก็เป็นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หลังจากนั้น
 จะแยกครอบครัวของตนออกมาเว้นแต่ครอบครัวของบุตรคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นบุตร
 สาวคนสุดท้ายซึ่งตามประเพณีจะต้องเป็นผู้ดูแลพ่อแม่ เมื่อชรา การศึกษาครอบครัวชนบทหมู่บ้าน
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าบุตรสาวคนเล็กตามปกติจะต้องอยู่กับพ่อแม่และแต่งงานเป็นคน
 สุดท้าย เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลบิดามารดาและได้รับมรดกบ้านและที่ดินของบิดามารดาด้วย

ในวัฒนธรรมไทย สมาชิกในครอบครัวนับถือญาติพี่น้องทั้งสองฝ่าย การแต่งงานตาม
 ประเพณีนิยมให้ฝ่ายชายย้ายไปอยู่กับฝ่ายหญิงหรือไปปลูกเรือนหออยู่ที่บ้านฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลัก
 ประกันอย่างหนึ่งว่าจะไม่มีการใช้อำนาจเหนือภรรยาเกินขอบเขต โดยทั่วไปสามีเป็นหัวหน้า
 ครอบครัวและเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัวแต่ผู้เดียว ในทางปฏิบัติสตรีมีสถานภาพไม่ต่ำมากนัก
 เนื่องจากประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังกล่าว สตรีไทยในปัจจุบันมีสถานภาพและบทบาทใน
 ครอบครัวตามฐานะต่าง ๆ ของตนดังต่อไปนี้

๓. สถานภาพและบทบาทของบุตรสาวในครอบครัวไทยปัจจุบัน

บุตรสาวในครอบครัวไทยปัจจุบันได้รับการอบรมและการเลี้ยงดูจากบิดามารดาเท่า
 เทียมกับบุตรชาย บิดามารดานิยมให้บุตรสาวเลือกคู่ครองด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น
 ครอบครัวในชนบทหรือครอบครัวเขตเมือง จากการศึกษาทัศนคติการเลือกคู่ครองของบุตรสาว
 ในครอบครัวเมืองและชนบท ของชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและหญิงที่แต่งงานแล้ว พบว่า มีความ
 ต้องการให้บุตรหญิงเลือกคู่ครองด้วยตนเองนั้นมีอัตราสูง ตารางที่ ๕ เป็นทัศนคติของชายที่เป็น
 หัวหน้าครอบครัวและหญิงที่แต่งงานแล้ว (From Visid Praekhaubnong. *Op.cit.*, p 51)

มีผู้ศึกษาทัศนคติความคิดเห็นของบิดามารดาเกี่ยวกับการสมรสของบุตรจากครอบครัว
 จำนวน ๓,๘๔๐ ครอบครัว จำแนกเป็นครอบครัวภาคเหนือ ๘๖๔ ครอบครัว ภาคใต้ ๘๓๔ ครอบครัว

⁸ Pataya Saihoo. *Op.cit.*, p.p. 7-16.

^๙ สุเทพ สุนทร เกสัช. สังคมวิทยาหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๑๘๑-๑๘๔.

ตารางที่ ๕   ทัศนคติของชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนและหญิงที่แต่งงานแล้ว ต่อการเลือกคู่ครอง
ครั้งแรกของบุตรหญิง จำแนกตามเขตเมืองและเขตชนบท

เขตต่าง ๆ	ทัศนคติในการเลือกคู่ครองของบุตรสาว		
	เห็นว่ามีสิทธิ ^๑	เห็นว่ามีสิทธิบ้าง ^๒	เห็นว่าไม่มีสิทธิ ^๓
	ทัศนคติของชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน		
เขตชนบท	๖๔.๓%	๒๑.๕%	๑๐.๕%
เขตเมืองต่างจังหวัด	๖๓.๗	๒๔.๕	๘.๘
เขตกรุงเทพ-ธนบุรี	๖๑.๕	๒๖.๗	๑๑.๘
	ทัศนคติของหญิงที่แต่งงานแล้ว		
	เห็นว่ามีสิทธิ	เห็นว่ามีสิทธิบ้าง	เห็นว่าไม่มีสิทธิ
เขตชนบท	๖๖.๐%	๑๗.๐%	๑๓.๑%
เขตเมืองต่างจังหวัด	๖๐.๐	๒๒.๕	๑๗.๕
เขตกรุงเทพ-ธนบุรี	๖๕.๗	๑๕.๘	๑๘.๕

^๑ เห็นว่ามีสิทธิ หมายความว่า บุตรสาวมีสิทธิเลือกคู่ครองด้วยตนเอง

^๒ เห็นว่ามีสิทธิบ้าง หมายความว่า บุตรสาวมีสิทธิเลือกด้วยตนเองโดยความยินยอมของบิดามารดาและบิดามารดาเลือกคู่สมรสให้บุตรสาวด้วยความยินยอมของบุตรสาว

^๓ เห็นว่าไม่มีสิทธิ หมายถึงว่า บิดามารดาต้องเลือกคู่สมรสให้

ครัว ภาคอีสาน ๑,๑๘๒ ครอบครั้วและภาคกลาง ๔๑๖ ครอบครั้ว ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาต้องการให้บุตรสาวบุตรชายเลือกคู่ครองด้วยตนเองมีอัตราสูงสุดในทุกภาค ส่วนการแต่งงานนั้นคู่สมรสแต่งงานด้วยความสมัครใจของตนเองมีอัตราสูงสุดในทุกภาค เช่นเดียวกัน จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า บิดามารดาครอบครั้วส่วนใหญ่ในสังคมไทยต้องการให้บุตรสาวเลือกคู่สมรส

ด้วยตนเอง ตามนิสัยของคนไทยที่ไม่ชอบการบังคับบุตรชายหญิงในเรื่องการแต่งงาน บุตรสาวในครอบครัวไทยในทางปฏิบัติจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการเลือกคู่ครอง

บุตรสาวในครอบครัวชนบทไทยจะแต่งงานเมื่อมีอายุน้อยกว่าบุตรสาวในครอบครัวสังคมเมือง จากการสำรวจส่วนโนประชากรในปี ๒๕๑๓^{๑๑} (ดูตารางที่ ๑ ประกอบในภาคผนวก) และจากการศึกษาของสถาบันประชากรศาสตร์^{๑๒} พบว่าบุตรสาวในครอบครัวสังคมชนบทแต่งงานเมื่ออายุน้อยกว่าบุตรสาวในครอบครัวสังคมเมือง ความแตกต่างระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมือง เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความแตกต่างกันในลักษณะเช่นนี้ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะทั่วไปของสังคมเมืองและสังคมชนบททั่วไป รวมทั้งสังคมอเมริกันสตรีในชนบทจะแต่งงานในช่วงอายุน้อยกว่าสตรีในเขตชนบทที่ไม่ทำเกษตรกรรมและสตรีในเขตเมือง^{๑๓} สำหรับการศึกษาสังคมยุโรปส่วนใหญ่^{๑๔} และสังคมเอเชียบางประเทศ^{๑๕} ก็มีการศึกษายืนยันว่าบุตรสาวของครอบครัวชนบทที่ทำเกษตรกรรมจะแต่งงานเมื่ออายุน้อยกว่าบุตรสาวครอบครัวสังคมเมืองทั้งสิ้น

สตรีในสังคมเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่าสตรีในเขตชนบท จากการสำรวจส่วนโนประชากรครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ แสดงให้เห็นว่าอัตรานักเรียนหญิงในเขตเมืองสูงกว่า

^{๑๑}ตามส่วนโนประชากรในปี ๒๕๑๓ เขตเมือง หมายถึงในเขตเทศบาลซึ่งเป็นท้องที่ที่ได้มีพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ จัดขึ้นเป็นเทศบาลโดยกำหนดเขต พื้นที่ของเทศบาลนั้น ๆ ไว้ด้วย เขตเทศบาลแบ่งเป็น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร เขตชนบท หมายถึง นอกเขตเทศบาลตามความในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖.

¹² Visid Prachaubmoh. Op.cit., p.p. 9-II.

¹³ Charles P. Nelson. Rural Sociology (New York, American Book., 1955) p.p. 295-296.

¹⁴ Pitirim Sorokin. Principle Of Rural-Urban Sociology 1929. p.p. 221-230.

¹⁵ "Economic Commission For Asia An The Far East." The Asian Population Conference 1963. Un. 1964 p. 106.

ในเขตชนบท บุตรสาวครอบครัวสังคมเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่าบุตรสาวในครอบครัวชนบท บุตรสาวของครอบครัวชนบทจะออกจากโรงเรียนเมื่ออายุน้อยน้อยเพื่อช่วยบิดามารดาทำงานในบ้าน ช่วยทำงานในไร่นา ในขณะที่บุตรสาวในครอบครัวสังคมเมืองยังคงศึกษาต่อไปในโรงเรียน บทบาททางการศึกษาของบุตรสาวในครอบครัวสังคมเมืองจึงเปลี่ยนแปลงไป ส่วนบุตรสาวในครอบครัวชนบทยังคงดำเนินชีวิตในครอบครัวตามแบบประเพณีดั้งเดิม

สตรีทั้งในเขตชนบทและสังคมเมืองในช่วงอายุน้อย ๆ เข้าช่วยเหลือครอบครัวทำงานอาชีพในอัตราสูง (คูตารางที่ ๕ ประกอบในภาคผนวก) จากการศึกษาอัตราอพยพเข้าและออกจากเทศบาลกรุงเทพฯ ปรากฏว่าสตรีในช่วงอายุน้อย ๆ อพยพเข้าเมืองเพื่อทำงานทำมากที่สุด แสดงให้เห็นบทบาทของบุตรสาวในครอบครัวชนบทนอกจากจะช่วยครอบครัวทำงานอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ยังใช้เวลาที่ว่างจากการทำไร่นาเข้ามาทำงานทำในเขตเมืองเพื่อช่วยเหลือครอบครัว บุตรสาวในครอบครัวของสังคมไทยปัจจุบันมีบทบาทอย่างสำคัญในเศรษฐกิจของครอบครัวโดยเข้าช่วยเหลือครอบครัวทำงานอาชีพมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงบทบาทในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไปคาดว่าบุตรสาวจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องอื่นมากขึ้น เพราะเป็นหนึ่งเดียวที่หารายได้ให้ครอบครัว อำนาจในการตัดสินใจภายในบ้านย่อมมีมากขึ้น

การศึกษาเรื่องการสืบมรดกในครอบครัวไทยยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษา วิจัยในเรื่องนี้กันอย่างจริงจังแต่ก็พอจะกล่าวได้ว่า บุตรสาวในครอบครัวไทยโดยทั่วไปมีสิทธิ สืบมรดกเท่าเทียมกับบุตรชาย จอห์น เดอ ยัง¹⁶ ให้ความเห็นว่าบุตรสาวครอบครัวชนบทไทยมีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกับบุตรชาย บุตรสาวมีสิทธิได้รับมรดกที่บ้านและที่บริเวณรอบบ้านของ บิดามารดา ตามประเพณีไทยบุตรสาวและบุตรชายที่แต่งงานแล้วมักจะแยกบ้านอยู่ต่างหาก โดยระยะแรกตั้งครอบครัวนั้นอาจจะสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกับเรือนบิดามารดาของฝ่ายหญิง เมื่อบิดามารดาตายลงมีการแบ่งทรัพย์สินแก่บุตรชายหญิงเท่า ๆ กัน ถ้าหญิงเป็นบุตรสาวคนสุดท้ายจะต้องดูแลบิดามารดาเมื่อสามแก่ชรา ทำให้บุตรสาวคนเล็กได้รับมรดกของบิดามารดา โดยเฉพาะส่วน

¹⁶ Sidney Goldstein. Urbanization In Thailand 1947-1967.
(Bangkok, Institute Of Population Studies Chulalongkorn University.
Research Report No. 3. 1972) p. 14.

¹⁷ John E. De Young. Op.cit., p. 23.

ที่บ้านและตัวบ้านของบิดามารดาเมื่อบิดามารดาตายลง^{๖๘} จากความคิดข้างต้นนี้ แม้จะไม่มีผล
การวิจัยยืนยันก็อาจกล่าวได้ว่าบุตรสาวมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในมรดกเท่าเทียมกับบุตรชายโดย
เฉพาะบุตรสาวคนเล็กจะมีสิทธิรับมรดกของบิดามารดาเป็นพิเศษมากกว่าคนอื่นตามเงื่อนไข
ข้างต้น

ข. สถานภาพและบทบาทของภรรยาในครอบครัวไทยปัจจุบัน

ภรรยาในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบันทั้งในเขตเมืองและต่างจังหวัด มีบทบาทช่วย
เหลือครอบครัวทางเศรษฐกิจโดยเป็นผู้ทำงานหารายได้ให้ครอบครัวในอัตราสูง จากการสำ
รวจแรงงานของสำนักสถิติแห่งชาติในปี ๒๕๑๖ (ดูตารางที่ ๓ ประกอบในภาคผนวก) ปรากฏ
ว่าสตรีที่ทำงานทำจำแนกตามสถานภาพสมรส สตรีที่สมรสแล้วมีงานทำมากที่สุดโดยเฉพาะในเขต
ชนบท ภรรยาครอบครัวชนบทที่ทำเกษตรกรรมมีบทบาทเข้าช่วยเหลือครอบครัวทำงานในไร่นา
เป็นเวลายาวนานแล้ว และในปัจจุบันก็ยังมีบทบาทสำคัญอยู่ ภรรยาในครอบครัวสังคมเมืองใน
ปัจจุบันกำลังเพิ่มบทบาทเป็นผู้หารายได้ให้ครอบครัวเพิ่มขึ้น จากการสำรวจในครั้งเดียวกันนี้พบ
ว่าสตรีที่สมรสแล้วมีงานทำในเขตเมืองมีอัตราไม่แตกต่างกันมากนักกับสตรีโสดที่ทำงานในเขต
เดียวกัน ในอนาคตเชื่อว่าภรรยาในครอบครัวสังคมเมืองจะต้องเข้าไปมีบทบาทสำคัญโดยเป็น
ผู้หารายได้ให้ครอบครัวในอัตราสูงขึ้น เพราะความจำเป็นบังคับให้ต้องออกหางานทำเพื่อช่วย
เหลือครอบครัวมากยิ่งขึ้น

✓ บทบาทของภรรยาในครอบครัวชนบทไทยปัจจุบันนี้มีลักษณะโดยทั่วไป คือจากการที่
ภรรยาเข้าช่วยเหลือสามีทำงานในไร่นาโดยสม่ำเสมอทำให้มองไม่เห็นแน่ชัดนักในการแบ่งงาน
กันทำระหว่างสามีภรรยา ภรรยาและสามีต้องช่วยทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ ภรรยาอาจทำ
งานในไร่นาในขณะที่สามีอาจทำงานบ้านเหมือนภรรยาได้ ตามปกติแล้วภรรยาในครอบครัวชน
บทไทยมักจะทำหน้าที่ควบคุมค่าใช้จ่ายในบ้านทั้งหมด เป็นผู้ดูแลงานบ้านให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย
รอบอบรมบุตรธิดา โดยทั่วไปภรรยาจะสามารถออกงานสังคมเคียงข้างกับสามี การศึกษา

^{๖๘} ศาสตราจารย์ประเสริฐ แยมกมลันต์. ครอบครัวในสังคมไทย (โรเนียว) หน้า ๕.

¹⁹ Laurision Sherd. Op.cit., p.p. 77-83.

เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในครอบครัวชนบท^{๒๐} พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาในครอบครัวชนบทไทยเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันภรรยาได้รับสิทธิปกครองทรัพย์สินในทางปฏิบัติ ถ้าเทียบกับสามี สามีจะต้องปรึกษาหารือกับภรรยาก่อนที่จะตัดสินใจทำการใด ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินของครอบครัว โดยที่ภรรยาสามารถเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่สามีอย่างดีที่สุด ครอบครัวไทยที่ประกอบไปด้วยสามีภรรยาและบุตรโดยไม่มีญาติผู้ใหญ่อยู่ด้วยเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่าง ๆ ภรรยาและสามีจึงมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือให้ความคิดเห็นร่วมกันในกิจการของครอบครัว บทบาทของภรรยาในครอบครัวชนบทไทยจึงมีความหมายสำคัญมากในบางครั้งอาจจะมีความสำคัญมากกว่าสามีเสียอีก

ภรรยาในครอบครัวสังคมเมืองปัจจุบันนี้กำลังเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะต้องช่วยสามีทำงานนอกบ้านตามความจำเป็นของสภาพแวดล้อมที่บังคับอยู่ การที่มีบทบาทเป็นผู้หารายได้ให้ครอบครัวทำให้ภรรยาเข้าไปมีอำนาจในการตัดสินใจในปัญหาของครอบครัวมากขึ้น ภรรยาไม่ต้องทำงานบ้านเพียงอย่างเดียวเหมือนสมัยก่อน ไม่ต้องทำงานคอยรับใช้สามีและคนอื่นในบ้าน เช่น ทำครัว และซักผ้าอยู่เป็นประจำ ภรรยาเข้าไปมีส่วนร่วมในตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ชื่อของจำเป็นของครอบครัว มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องการศึกษาของบุตร ตัดสินใจว่าจะมีบุตรจำนวนสักกี่คน สามารถออกงานสังคมและใช้เวลาออกบ้านได้อย่างเสรี การที่ภรรยาบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในครอบครัว ทั้งนี้เพราะภรรยาบทบาททางเศรษฐกิจช่วยเหลือครอบครัวหารายได้โดยทำงานนอกบ้านมากขึ้นแทนที่จะทำงานบ้านเพียงแต่อย่างเดียว

ค่านิยมของสตรีที่แต่งงานแล้วในสังคมไทย (ดูตารางที่ ๔. ประกอบในภาคผนวก) จะเห็นว่ายังมีนิยมแต่งงานเพียงครั้งเดียวทั้งในสังคมชนบทและสังคมเมือง เมื่อแต่งงานแล้วภรรยาจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อสามี ภรรยาที่ขู่แล้วแต่งงานใหม่ตามประเพณีไทยไม่เป็นที่นิยมกันมากนัก ในกฎหมายเก่าถ้าภรรยาขู่ถือว่ามีความผิดจะต้องถูกลงโทษ แม้ในกฎหมายใหม่ก็ให้อำนาจสามี

²⁰Lise Rishoj Pedersen. Aspect Of Womens' Life In Rural Thailand. (Unpublished Research. 1964-1967.) p.p. 421-443.

^{๒๑} ศาสตราจารย์ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. เรื่องเดิม, หน้า ๘.

ฟ้องหย่าได้ ส่วนสามีในฐานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัวอาจมีภรรยาได้หลายคนตามแบบอย่างที่เคยปฏิบัติมาในสมัยก่อน และการที่มีภรรยาหลายคนไม่เป็นที่ถูกตำหนิมากนัก

ค. สถานภาพและบทบาทของมารดาในครอบครัวไทยปัจจุบัน

บทบาทของมารดาในครอบครัวไทยทั้งเขตเมืองและเขตชนบทในปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนักเท่ากับบทบาทของบุตรสาวและภรรยาในครอบครัว สตรีที่เป็นมารดาได้รับความเคารพจากบุตรหญิงและชายเหมือนบิดาทุกประการ แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมารดาก็ยังเป็นที่สำคัญคืออบรมบุตรธิดา ดูแลคนในครอบครัว มีอำนาจในการจัดการบ้านการเรือนให้เรียบร้อย

ในเขตเมืองสตรีที่เป็นหม้าย หย่าร้างและแยกกันอยู่จะเป็นผู้มีงานทำมากกว่าสตรีที่เป็นหม้าย หย่าร้างและแยกกันอยู่ในชนบท (ดูตารางที่ ๓ ประกอบในภาคผนวก) สตรีที่แต่งงานแล้วเมื่อสามีตายหรือแยกทางกับสามีต้องไปหางานทำในเขตเมือง ไม่สามารถจะอยู่ในชนบทต่อไปได้ เพราะเศรษฐกิจเกษตรกรรมในชนบทครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญ หญิงหม้ายเมื่อจะต้องการอยู่ในชนบทต่อไปจะต้องแต่งงานใหม่หรือไม่ก็ต้องอพยพเข้าไปหางานทำในเมือง ในเรื่องนี้ยังไม่ค่อยมีใครศึกษาวิจัยกันเลย แต่เนื่องจากการศึกษาพบว่า อัตราหญิงที่เป็นหม้าย หย่าร้างและแยกกันอยู่ใน ๒๕ เมือง เป็นผู้มีงานทำมากกว่าสตรีที่อยู่ในฐานะเดียวกันใน ๓๓ ชนบท การศึกษาครั้งนี้จึงใคร่เสนอข้อคิดเห็นเป็นเหตุจูงใจให้มีการศึกษาลึกซึ้งในแต่ละแง่มุมต่อไป

จากการศึกษาข้อมูลจากที่ต่าง ๆ (ดูตารางที่ ๒ และ ๓ ประกอบในภาคผนวก) จะเห็นว่าสตรีที่สูงอายุเขตเมืองและชนบทยังคงมีบทบาทช่วยครอบครัวทำงาน โดยเฉพาะสตรีในครอบครัวสังคมเมืองเมื่ออายุมากขึ้นจะทำงานบ้าน อย่างเดียวมากกว่าจะออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนสตรีในเขตชนบทเมื่ออายุมากขึ้นก็ยังทำงานในไร่นาช่วยเหลือครอบครัวอยู่จะไม่ได้หยุดพักผอนทำงานบ้านเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป สถานภาพและบทบาทของบุตรสาวในครอบครัวไทยโดยทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวสังคมเมืองมีสถานภาพสูงขึ้นกว่าสมัยก่อน ทั้งนี้เนื่องจากภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้บุตรสาวและภรรยา มีบทบาทช่วยเหลือครอบครัวทำงานอาชีพนอกบ้านมากขึ้น นอกจากจะเป็นแม่บ้านและอยู่บ้านเพียงอย่างเดียว ความสามารถหารายได้ให้แก่ครอบครัว

ครวันี้เองทำให้เป็นผู้มีสิทธิมีเสียง มีอำนาจในการจัดการบ้านเรือน รวมทั้งอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัวมากขึ้น แทนที่จะ เป็นผู้รับฟังและปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น บุตรสาวในครอบครัวสังคมเมืองได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองโดย เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นและแต่งงานเมื่ออายุมากขึ้น ส่วนบุตรสาวในครอบครัวชนบทยังคงดำเนินชีวิตในแบบประเพณีดั้งเดิมมากกว่า บทบาทสุดท้ายของสตรีในครอบครัวที่ทำการศึกษาคือ บทบาทของมารดา กล่าวได้ว่ามารดาในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นครอบครัวชนบทหรือครอบครัวสังคมเมืองคงได้รับการยกย่องให้อยู่ในสถานภาพสูงเหมือนเดิม แม้กระนั้นก็ตามมารดาและสตรีผู้สูงอายุของครอบครัวที่อยู่ในฐานะอื่นก็ไม่ถึง ฉะนั้นสตรีทำงานไม่หยุดนิ่ง และใช้เวลาว่างบำเพ็ญประโยชน์ทางสังคมให้แก่ครอบครัวเป็นต้นว่าอบรมสั่งสอนบุตรหลาน และเลี้ยงดูเด็กเล็กในยามที่พ่อแม่ของเด็กออกไปทำงานนอกบ้าน

สถานภาพสตรีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในปัจจุบัน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก บรรพ ๕ และ ๖ และบรรพอื่น ๆ ประกาศใช้แทนพระอัยการลักษณะฉ้อฉลและมรดกเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๗๕ กฎหมายลักษณะฉ้อฉล เป็นกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อลักษณะครอบครัวและความเป็นอยู่ของคนไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยา เมื่อมาประกาศยกเลิกกฎหมายเก่ามาใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบรรพต่าง ๆ นั้น โดยการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเสียใหม่ ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่า ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวสมัยอยุธยาทั้งสิ้น การศึกษาดังสิทธิและหน้าที่ของสตรีในครอบครัวตามกฎหมายจึงพยายามศึกษาสภาพของสตรีไทยในครอบครัวปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงในสิทธิและหน้าที่ไปบ้างหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด ดังที่จะได้ศึกษาต่อไปนี้

ก. สถานภาพของบุตรสาวตามกฎหมายลักษณะครอบครัว

สิทธิและหน้าที่ของบุตรสาวในครอบครัวตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบันได้บัญญัติให้บุตรสาวบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ แต่ดาบุตรสาวหมั้นและสมรสเมื่ออายุ ๑๕ ปี

มาตรา ๑๕ บัญญัติไว้ว่า "เมื่อมีอายุสิบปีบริบูรณ์ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ"

โดยที่ บิดามารดาให้ความยินยอมแล้วก็ตาม บุตรสาวบรรลุนิติภาวะตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี บุตรสาวจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาตั้งอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา กฎหมายกำหนดให้อยู่ใต้อำนาจการปกครองของฝ่ายบิดาแต่เพียงคนเดียวเท่านั้น ในระหว่างที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะบุตรสาวต้องอยู่ในอำนาจของบิดามารดา อำนาจตามกฎหมายบิดามีอำนาจปกครอง เมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะกฎหมายถือว่าเป็นผู้เยาว์อยู่

ตามกฎหมายเก่าไม่ใคร่บรู้อิทธิของบุตรสาวไว้เหมือนกฎหมายใหม่ เพียงแต่กำหนดให้บุตรสาวอยู่ใต้อำนาจอิสระของบิดามารดา แม้ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จะประกาศให้สิทธิแก่บุตรสาวที่อายุ ๑๐ ปีขึ้นไป แต่ก็เป็นการใช้สิทธิเฉพาะการเลือกคู่ครองและให้สิทธิเฉพาะบุตรสาวครอบครัวชนชั้นธรรมดาทั่วไปเท่านั้น ในเรื่องการหมั้นแลการสมรสก็เช่นกัน พระยาพิจารณาปจฉาภาตยา^{๒๕} ก็ให้ความเห็นว่าตามกฎหมายเก่านั้นคงจะให้สิทธิหญิงสามารถแต่งงานได้ตั้งแต่อายุ ๑๒ ปีขึ้นไปทีเดียว กล่าวโดยทั่วไปแล้วสิทธิของบุตรสาวในครอบครัวจึงน่าจะเพิ่มมากขึ้นตามกฎหมายใหม่

สิทธิอื่นของบุตรสาวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือสิทธิในการรับมรดก

^{๒๖} มาตรา ๒๐ บัญญัติไว้ว่า "ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อฝ่ายชายผู้เยาว์อายุสิบเจ็ดปี และฝ่ายหญิงผู้เยาว์มีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว" นอกจากนี้มาตรา ๑๔๙๕ บัญญัติว่า "การหมั้นจะทำได้เมื่อชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาเสียก่อน" และในมาตรา ๑๔๙๕ บัญญัติไว้อีกด้วยว่า "การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อ

(๑) ชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว...

^{๒๗} มาตรา ๑๔๙๖ บัญญัติไว้ว่า "บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา" และในมาตรา ๑๔๙๗ บัญญัติว่า "บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่บิดา"

^{๒๘} คู่มือหนังสือ คำอธิบายลักษณะตัวเมีย ของพระยาพิจารณาปจฉาภาตยา (สุหราวราชวราภัย) (ระเนนคร, โรงพิมพ์พิศาลบรรณินิธิ, ๒๕๖๑.)

บุตรสาวมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะที่เป็นผู้สืบสันดาน^{๒๖} คนหนึ่ง กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว
สมัยอยุธยาทำให้สิทธิแก่บุตรสาวได้สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้ สิทธิของบุตรสาวในเรื่อง
นี้จึงเป็นสิทธิที่ได้กำหนดขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวเก่าของไทย ซึ่งไม่
ได้จำกัดสิทธิของบุตรสาวในเรื่องนี้แต่อย่างไร

ข. สถานภาพของของภรรยาในครอบครัวตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติสิทธิและหน้าที่ของภรรยาไว้ในครอบครัว
ไว้หลายประการซึ่งสามารถนำมาศึกษาได้ในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ตรากำหนดทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาไว้
ดังต่อไปนี้ คือ

๑.๑ สนิมบริคณฑ์ ได้แก่ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาที่ไม่ได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้

^{๒๖}กฎหมายมาตรา ๑๖๕๕ บัญญัติว่า "ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่า นั้น และภาย
ไต่บังคับแห่งมาตรา ๑๖๓๑ วรรค ๒ แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ผู้สืบสันดาน
- (๒) บิดามารดา
- (๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (๕) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (๖) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต่บังคับแห่งบทบัญญัติพิเศษแห่ง
มาตรา ๑๖๕๔ " ผู้สืบสันดานนั้นหมายถึงบุตรชายหญิงตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

๑.๑.๑ สนิมบริคณฑ์

เป็นส่วนหนึ่งของสามี่หรือภรรยาไม่ว่าสินเคิมหรือสินสมรสยอม เป็นบริคณห์ทั้งสิน (มาตรา ๑๕๖๒)

๑.๒ สินเคิม ไค้แก

ก. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่แล้วก่อนสมรส

ข. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไค้มา ระหว่าง เป็นสามี่ภรรยาโดยทางพินัยกรรมหรือยกให้โดยเสนหา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ นั้นแสดงไว้ว่าเป็นสินเคิม (มาตรา ๑๕๖๔.)

๑.๓ สินสมรส ไค้แก่ทรัพย์สินทั้งหมดไค้มา ระหว่างสมรส นอกจากที่ระบุไว้ว่าเป็นสินเคิมหรือสินส่วนตัว (มาตรา ๑๕๖๖) สินเคิมรวมกันกับสินสมรส เป็นสินบริคณห์

๑.๔ สินส่วนตัว ไค้แก

ก. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอยู่ก่อนสมรสและคู่สมรสไค้ทำสัญญาก่อนสมรสระบุชื่อและทรัพย์สินแยกไว้ เป็นสินส่วนตัวส่วนหนึ่งต่างหากมิไค้เอามาปะปนกันกับสินบริคณห์

ข. ทรัพย์สินอันเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัวตามฐานะหรือเครื่องมือ เครื่องใช้จำเป็นในการประกอบอาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ค. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไค้มา ระหว่าง เป็นสามี่ภรรยาโดยทางพินัยกรรมหรือยกให้โดยเสนหา เมื่อพินัยกรรมหรือยกให้โดยเสนหา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ นั้นแสดงว่าให้ เป็นสินส่วนตัว

ง. คอกผลของสินส่วนตัวถือว่าเป็นสินส่วนตัว

จ. ของหมั้นเป็นสินส่วนตัวของหญิง (มาตรา ๑๕๖๔)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไค้บัญญัติสิทธิของภรรยาไว้สามารถแยกศึกษาไค้เป็น ๒ ประเด็นคั้งนี้ คือ

ก. สิทธิในทรัพย์สินระหว่างสามี่ภรรยาขณะที่ยังสมรสกันอยู่

โดยหลักการและพิเคราะห์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว กฎหมายให้สิทธิแก่สามี่มีอำนาจจัดการสินบริคณห์แต่ผู้เดียว ภรรยาจะมีสิทธิจัดการสินบริคณห์อยู่บ้างในกรณีที่ถูก

หมายกำหนดไว้เท่านั้นซึ่งเป็นข้อยกเว้น จึงกล่าวได้ว่าสามีมียอำนาจจัดการทรัพย์สินในระหว่าง
สมรสแต่ผู้เดียว^{๒๖} ตามนัยแห่งมาตรา ๑๔๖๘ ซึ่งให้อำนาจสามีเป็นผู้จัดการสินบริภัณฑ์ เว้น
แต่ในสัญญาก่อนสมรสจะได้อำนาจให้ภรรยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน กฎหมายยกเว้น
ให้ไว้ในกรณีที่มีภรรยาได้ทำสัญญากันไว้ก่อนสมรส ภรรยาอาจมีสิทธิจัดการสินบริภัณฑ์ตามนัย
แห่งมาตรา ๑๔๖๘ แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า ได้มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๕๕ บัญญัติไว้ว่าสัญญา
ก่อนสมรสไม่มีผลผูกพัน เกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต แม้จะให้ภรรยาสิทธิจัดการ
สินบริภัณฑ์ตามสัญญาก่อนสมรส แต่ภรรยาก็ถูกจำกัดสิทธิไว้ด้วยตามมาตราดังกล่าว

นอกจากนี้ตามนัยแห่งมาตรา ๓๘^{๒๗} ยังได้บัญญัติจำกัดสิทธิของภรรยาไว้ไม่ให้ทำ
นิติกรรมใดที่ผูกพันกับสินบริภัณฑ์สามีได้รับอนุญาตจากสามี ไม่สามารถทำการอันหนึ่งอันใดที่จะ
ผูกพันสินบริภัณฑ์ ถ้ากระทำฝ่าฝืนบทบัญญัตินั้นถือว่าเป็นโมฆะ ตามนัยแห่งบทบัญญัติมาตรานี้
ภรรยาเป็นผู้ถูกจำกัดสิทธิในเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาอีกข้อหนึ่งด้วย กล่าวได้ว่าภรรยา
ไม่มีสิทธิจัดการสินบริภัณฑ์ เว้นแต่ของกรณีที่ถูกหมายกำหนดไว้เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น

ในเรื่องจัดการสินบริภัณฑ์ส่วนของคุณ กฎหมายยอมให้หญิงมีสามีมีอำนาจจัดการเฉพาะ
ส่วนของคุณ กฎหมายยอมให้หญิงมีสามีมีอำนาจจัดการเฉพาะในส่วนของคุณเท่านั้น เมื่อต้องตาม

^{๒๖} มาตรา ๑๔๖๘ บัญญัติว่า "สามีเป็นผู้จัดการสินบริภัณฑ์ เว้นแต่ในสัญญาก่อนสมรส
จะได้อำนาจให้ภรรยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน"

^{๒๗} มาตรา ๑๔๕๕ บัญญัติว่า "ข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลเกี่ยวกับบุคคล
ภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต"

เมื่อสมรสแล้ว จะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจาก
ศาลในกรณีก่อปรักควยเหตุผล"

^{๒๘} มาตรา ๓๘ บัญญัติว่า "ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายต่อไปนี้ หญิงมีสามี
ได้รับอนุญาตของสามี หากอาจทำการอันหนึ่งอันใดที่จะผูกพันสินบริภัณฑ์ได้ไม่
การใดอันกระทำลงฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ ท่านว่าเป็นโมฆะ"

กรณีในมาตรา ๓๕^{๓๐} และตามมาตรา ๔๐^{๓๑} หญิงมีสามีสามารถทำพินัยกรรมเฉพาะส่วนของตนได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามี

ในเรื่องจัดการงานในบ้านเรือน ภรรยาใช้อำนาจจัดการงานในบ้านเรือนให้เรียบร้อย จัดหาสิ่งจำเป็นที่สำคัญในครอบครัว โดยควรแก่อัศภาพ แต่ถ้าภรรยาจัดการเสียหายถึงขนาด สามีอาจร้องขอต่อศาลให้ศาลห้ามหรือจำกัดอำนาจนี้เสียได้ตามมาตรา ๑๔๓๐^{๓๑} ในเรื่องจัดการสินบริคณฑ์ กฎหมายให้อำนาจทั้งสองฝ่ายร้องขอต่อศาลให้ส่งอนุญาตให้ตนจัดการ อีกฝ่ายหนึ่งจัดการให้เป็นที่เสียหายถึงขนาดได้ตามมาตรา ๑๔๓๑^{๓๒}

สิทธิในเรื่องฟ้องคดีเกี่ยวกับการสงวน บำรุงรักษา หรือการใด ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สินบริคณฑ์ กฎหมายให้อำนาจสามีไว้ ถ้าภรรยาจะจัดการต้องได้รับอนุญาตจากสามี

^{๓๐}มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า "ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ หญิงมีสามียอมทำการอันผูกพันส่วนของตนในสินบริคณฑ์ได้ โดยมีพักต้องได้รับอนุญาตของสามี คือ

- (๑) เมื่อเป็นการไม่แน่นอนว่าสามียังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว
- (๒) เมื่อสามีได้สละละทิ้งตน
- (๓) เมื่อสามีถูกศาลสั่งแสดงให้ เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) เมื่อสามีต้องคำพิพากษาลงอาญาจำคุกปีหนึ่งขึ้นไป หรืออาญาแรงกว่านั้น และ

กำลังรับโทษอยู่

^{๓๑}มาตรา ๔๐ "หญิงมีสามี อาจทำพินัยกรรมว่าด้วยส่วนของตนในสินบริคณฑ์นั้นได้ มีพักต้องได้รับอนุญาตของสามี

^{๓๒}มาตรา ๑๔๓๐ "แม่สามี เป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์ก็ตาม ภริยาก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว โดยควรแก่อัศภาพ ค่าใช้จ่ายเช่นนี้ยอมผูกพันสินบริคณฑ์

^{๓๓}มาตรา ๑๔๓๑ บัญญัติว่า "ถ้าสามีหรือภริยา ซึ่งเป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์จัดการให้เสียหายถึงขนาด ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำหนี้ถินกึ่งหนึ่งของสินบริคณฑ์ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลส่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการได้"

หรือสัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยหลักแล้วให้อ่านาจนามีจัดการ แต่ก็ไม่จำกัด สิทธิภรรยาเสียทีเดียว

ข. สิทธิในทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาเมื่อหย่าขาดกันแล้ว

เมื่อหย่าขาดจากกันแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติสิทธิของหญิงไว้เท่าเทียมกับชายในทรัพย์สินบริสุทธิ เมื่อหย่าขาดจากกันตามชนิดของทรัพย์สิน ใน มาตรา ๑๕๑๓ ให้คืนสินเดิมแก่ทั้งสองฝ่าย ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดให้เอาสินสมรสใช้สิน เดิมเสียก่อน ถ้าไม่มีสินสมรสหรือเอาสินสมรสใช้หมดแล้ว สินเดิมยังไม่ครบจำนวน ให้ชักสิน เดิมของฝ่ายที่ยังเหลือมากมาเฉลี่ยใช้ฝ่ายที่สินเดิมขาดไปตามส่วนมากและน้อย ในมาตรา ๑๕๑๔ บัญญัติไว้ว่าถ้าฝ่ายใดจำหน่ายสินเดิมของตนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวโดยมิได้รับความ ยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจงใจทำให้สูญหายไปไม่สามารถชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมได้ ในมาตรา ๑๕๑๕ บัญญัติไว้ว่าถ้าฝ่ายใดมิได้รับความยินยอมจากฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเดิม จำหน่ายเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียวหรือจงใจทำให้สูญหายไปให้ชักสินเดิมของฝ่ายนั้นใช้เจ้า ของ ถ้าสินเดิมไม่มีหรือมีไม่พอให้ชักสินส่วนตัวใช้และฝ่ายนั้นจะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิม มาใช้ไม่ได้ ส่วนในเรื่องการแบ่งสินสมรสนั้น มาตรา ๑๕๑๖ ทั้งสามีและภรรยามีสิทธิได้ส่วน เท่ากัน แต่ก็มีข้อยกเว้นไว้ว่าถ้าชายหรือหญิงมีสินเดิมฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเดิม ก็ให้ ชายหรือหญิงฝ่ายที่มีสินเดิมได้สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน และมาตรา ๑๕๑๘ ทั้ง สามีและภรรยามีสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้สินที่จะต้องรับผิดชอบกันตามส่วนที่จะได้สินสมรส ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภรรยามีสิทธิเท่าเทียมกับสามีในเรื่องการแบ่งทรัพย์สินกันหลังจากหย่าขาดจากกันแล้ว

เมื่อคู่สมรสฝ่ายใดตายถือว่าเป็นการขาดจากการสมรส คู่สมรสไม่ว่าจะเป็นภรรยา หรือสามีที่ยังอยู่มีสิทธิรับมรดกของฝ่ายที่ตาย ทรัพย์สินของฝ่ายที่ตายเมื่อแบ่งแล้วถือว่าเป็นมรดก ตกทอดไปยังทายาท ภรรยาหรือสามีมีสิทธิรับมรดกในฐานะเป็นคู่สมรสตามมาตรา ๑๖๕๔

ฉะนั้นหญิงภรรยาย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกับชายสามีในทรัพย์สินภายหลังจากหย่าขาดจาก การ เป็นสามีภรรยาไม่ว่าจะในกรณีตายหรือหย่าขาดจากกัน

(๓) ภูมิลำเนาของหญิงมีสามี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓ บัญญัติให้สามีและภรรยาจะต้องอยู่
กินด้วยกันฉันท์สามีภรรยา โดยให้สามีและภรรยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน
และในมาตรา ๑๕๑ บัญญัติให้สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้เลือกที่อยู่อาศัยและเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู ตามบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวนี้มุ่งหมายให้สามีเป็น
หัวหน้าครอบครัว เป็นผู้เลือกที่อาศัยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู สามี
และภรรยาจะต้องอยู่ด้วยกัน ฉะนั้นเมื่อสามีเป็นผู้เลือกที่อยู่อาศัย ภรรยาต้องถือภูมิลำเนาตาม
สามีเป็นสำคัญ เพราะต้องอยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภรรยา ภรรยาจึงถูกจำกัดสิทธิในการเลือกที่
อยู่อาศัยตามบทบัญญัติดังกล่าว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕๐ บัญญัติกำหนดให้ภรรยาต้องถือภูมิลำเนา
ของสามี แต่อย่างไรก็ดีก็ยังมีข้อยกเว้นไว้ในมาตราเดียวกันว่า ถ้ากรณีดังต่อไปนี้ภรรยามีสิทธิ
เลือกภูมิลำเนาเองได้ คือ

-ถ้าสามีไปตั้งภูมิลำเนาในดินต่างประเทศและหญิงนั้นไม่ได้ตามไปอยู่ด้วยและไม่จำ
ต้องตามไปอยู่ด้วย หญิงภรรยาไม่ตองถือเอาภูมิลำเนาตามสามี

-ถ้าสามีไม่มีภูมิลำเนา หรือไม่มีใครว่ามีภูมิลำเนาแห่งใดหรือหญิงมีสามี หรือหญิง
มีสามีไม่ได้ถือเอาภูมิลำเนาของสามี หญิงภรรยาไม่ตองถือเอาภูมิลำเนาของสามีเป็นหลัก

ภรรยาถูกจำกัดสิทธิในเรื่องนี้ ต้องถือภูมิลำเนาของสามีเป็นหลักสำคัญแต่ก็ยังมีข้อยก
เว้นบัญญัติให้สิทธิแก่ภรรยาบ้างดังกล่าวข้างต้น

(๔) สิทธิในการหย่าร้างของหญิงมีสามี

เมื่อคู่สามีภรรยาต้องการจะหย่าร้างกันไม่ต้องการจะอยู่รวมเป็นสามีภรรยาอีก กฎ
หมายบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔๘ บัญญัติให้สิทธิแก่ภรรยาเท่าเทียมกับสามีหย่าขาดจากการเป็น
สามีภรรยาด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ในมาตรา ๑๕๐๐ ดังที่ปรากฏในตารางที่ ๓
บัญญัติให้สิทธิแก่ภรรยาเท่าเทียมกับสามีในการอ้างเหตุหย่าได้ทุกข้อยกเว้นแต่ข้อที่ว่า ภรรยา
คู่สามีฟ้องหย่าได้ ถ้าสามีเป็นชู้ภรรยาจะฟ้องหย่าไม่ได้ ในเรื่องนี้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
ให้ความเห็นว่า "ข้อนี้ผู้ไปสิทธิสตรีมักจะอ้างว่าเป็นการเขียนกฎหมายไม่ให้ความเสมอภาคระ-

ตารางที่ ๓ สิทธิของภรรยาในการขอหย่าร้าง

สาเหตุของการหย่าร้าง	มีสิทธิ	ไม่มีสิทธิ	หมายเหตุ
การมีชู้	-	ภรรยาไม่มีสิทธิ	ม. ๑๕๐๐(๑) ภริยานิยน์สามปีฟ้องหย่าได้
ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งหรือหมั้นประมาทอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีอีกฝ่ายหนึ่งละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งเกินกว่าหนึ่งปี ไม่ให้การเลี้ยงดู ทำการ เป็นปฏิปักษ์ต่อการ เป็นสามีภรรยาอย่างร้ายแรง	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๒)
ถูกจำคุกฐานลักทรัพย์ วัลฯ หรือปลอมแปลงเงินตราหรือตอค่าพิพาทษาถึงที่สุด เกินกว่าสามปี	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๓)
ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาปสูญและศาลยังไม่เพิกถอนคำสั่งนั้น	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๕)
ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ าศึกษัณพินที่ทำได้ไว้ เป็นหนังสือในเรื่องจวม	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๖)
ความประพฤติ	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๗)
เป็นโรคติดต่อย่างร้ายแรง	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๘)
อวัยวะสืบพันธุ์ไม่สมบูรณ์	ภรรยา มีสิทธิ	-	ม. ๑๕๐๐(๙)

หว่างหญิงกับชาย แต่ความแตกต่างกันมีอยู่โดยธรรมชาติเพราะถ้าเมียมีขูเมียอาจคลอดลูกชู้
ได้ แต่ถ้าตัวไปมีขูตัวคลอดลูกชู้มาได้ ในทางประเพณีก็ตั้งขอรังเกียจในการที่หญิงมีขู ส่า
หรับชายกลับเรียกว่าเจ้าชู้ ไม่ตั้งขอรังเกียจกันถึงเพียงนั้น แม้กระนั้นถ้าชายเอาหญิงอื่นมา
เลี้ยงเป็นภรรยาอาจปรับว่าเป็นการ ประพฤติเป็นปฏิปักษ์ตามมาตรา ๑๕๐๐(๓) และเป็นเหตุ
ให้ภริยาฟ้องหย่าได้ ถ้าเพียงแต่เที่ยวเตร่ตามวิสัยชายเจ้าชู้หรือที่เรียกกันว่าสัตว์หน้าคน ไม่
เอาจริงเอาจังกับใคร ยังไม่พบตัวอย่างที่ศาลยอมให้ภริยาถือเอาเป็นเหตุฟ้องหย่าได้"^{๓๔}

ค. สถานภาพของมารดาในครอบครัวตามกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติสิทธิของมารดาให้มีสิทธิได้รับมรดก
ของเจ้ามรดกในลำดับที่ (๓) ตามมาตรา ๑๖๒๕ ในลำดับเดียวกับบิดา ในฐานะที่เป็นมารดา
เจ้ามรดกเป็นผู้ให้กำเนิดจึงมีสิทธิได้รับมรดกในลำดับนี้

นอกจากนี้กฎหมายได้บัญญัติสิทธิและหน้าที่ของมารดาไว้ในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิด
บุตร^{๓๕} หญิงมารดาที่ให้กำเนิดบุตร กับชายที่ไม่ได้แต่งงานกันตามกฎหมายให้ถือว่าเป็นบุตรนั้น เป็น
บุตรตามกฎหมายของหญิงมารดานั้นแต่ผู้เดียว ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรนั้นตามกฎหมาย
ในฐานะที่เป็นมารดา

หน้าที่ของมารดาตามมาตราอื่น ๆ คือต้องอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรชาย
หญิงตามสมควร เมื่อบุตรยังอายุน้อย ๆ จนกระทั่งบุตรชายหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะ ถ้าหากบุตร
ชายหญิงนั้นพิการทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้เป็นหน้าที่ของบิดามารดาจะต้องเลี้ยงดูบุตร
คนนั้นจนกระทั่งตายไป หน้าที่ของบุตรคือต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาเช่นเดียวกัน
ต้องให้ความเคารพบิดามารดา กฎหมายยกย่องมารดาเท่าเทียมกับบิดาทุกประการ แต่อย่าง
ไรก็ตามมารดาก็เรียกว่ามีสิทธิน้อยกว่าบิดาทั้งนี้เพราะกฎหมายให้อำนาจปกครองบุตรโดย
บิดาเท่านั้น(มาตรา ๑๕๓๓) มารดามีหน้าที่อื่น ๆ เท่าเทียมกับบิดายกเว้นสิทธิในการปกครอง

^{๓๔} ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก
(พระนคร, โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิติศาสตร์, ๒๕๐๘) หน้า ๑๘๗.

^{๓๕} มาตรา ๑๕๒๕ บัญญัติว่า "เด็กที่เกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็น
บุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น"

บุตรกฎหมายให้เฉพาะแต่บิดาผู้เดียว กฎหมายได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้^{๓๖} เป็นเงื่อนไขให้มารดาสามารถมีอำนาจปกครองบุตร ได้ถ้าบิดาทายหรือไม่แน่นอนว่าบิดามีชีวิตอยู่ หรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือบิดามีจิตพั่นเพี้ยนต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่ให้อำนาจมารดาปกครองบุตรแทนบิดาททั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงในค่านิสิตสตรีในครอบครัวตามกฎหมายปัจจุบัน

ตามกฎหมายลักษณะฉัวเมียซึ่งกำหนดให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน ในสมัยก่อนนั้นผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนตามใจชอบและตามความสามารถของตนเอง มีทั้งภรรยาพระ ราชทานและภรรยาสุขอ ในเรื่องภรรยาหลวงภรรยาอื่นหรืออนุภรรยา นั้น ผู้ชายสามารถมีภรรยาหลวงได้กี่คนก็ได้ตามใจสมัคร ตามกฎหมายจะถือว่าภรรยาคนใด เป็นภรรยาหลวงนั้นมีหลักวินิจฉัยอยู่ว่า สามีภรรยาผู้ใดเป็นแม่เจ้าแม่เรือน ภรรยาผู้นั้นมีศักดิ์ เป็นภรรยาหลวง^{๓๗}

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายลักษณะฉัวเมีย ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวขึ้นมาใหม่ เป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปี ๒๔๗๖ จากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๗/๒๔๗๖ สามัญ สมัยที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ว่าควมกรรมาธิการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ เสนอขอให้สภาวินิจฉัยนโยบายว่า ชายควรมีภรรยาคนเดียวหรือหลายคน เพื่อจะได้ดำเนินการร่างกฎ-

^{๓๖} มาตรา ๑๕๓๘ บัญญัติว่า "อำนาจปกครองจะอยู่กับมารดาในกรณีต่อไปนี้ คือ

- (๑) บิดาทาย
- (๒) ไม่นั่นอนว่าบิดามีชีวิตอยู่หรือตายไป
- (๓) บิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) บิดามีจิตพั่นเพี้ยนต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล
- (๕) บุตร เกิดนอกสมรสและบิดามีใจจุกทะ เบียดไว้ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
- (๖) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับมารดา"

^{๓๗} ธานีทร ทรัพย์วิเชียร. สิทธิของสตรีตามกฎหมายไทย (พระนคร, โรงพิมพ์สำนักนายกรัชมุนตรี, ๒๕๑๐.) หน้า ๓.

หมายไปตามนโยบายนั้น เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร ประธานกรรมการ ได้เสนอต่อที่ประชุม^{๓๔}
 ต่อจากนั้น ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลายท่านซึ่ง เป็นผู้ชายทั้งสิ้น ได้มีการ อภิปรายกันอย่าง
 กว้างขวาง จนนายกรัชมงคล ในสมัยนั้นต้องขอเลื่อนการอภิปรายไปคราวหน้า ในการประชุม
 ครั้งที่ ๘/๒๔๗๖ สมัยสามัญวันจันทร์ที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖. ได้มีการตกลงและลงมติกัน
 ในวันนั้น ปรากฏว่าผลการลงคะแนนมีผู้เห็นด้วยกับการจดทะเบียนภรรยาคนเดียว ถึง ๗๗ คน
 ไม่เห็นด้วย ๑๙ คน

ในปัจจุบันคณะรัฐบาลได้มีความพยายามที่จะยกสถานะภาพของสตรีในครอบครัวตาม
 กฎหมายให้สูงขึ้น โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้พิจารณาบททวนร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 ว่าด้วยครอบครัวใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้หญิงมีสามีได้รับสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายอย่างแท้จริง
 ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการชั้นคณะหนึ่ง มีรัฐมนตรี
 ว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ซึ่งความมุ่งหมายของคณะรัฐมนตรีในการจัดตั้งคณะ
 กรรมการขึ้นพิจารณาบททวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวเสร็จไปแล้วตั้ง

^{๓๔} เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร ประธานกรรมการ ฯ ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า
 "ประเพณีการมีเมียหลายคนมีทั่วไปในประเทศตะวันออกไม่จำกัดเฉพาะในกรุงสยาม แต่ว่า
 เมื่อถึงคราวที่ประเทศแม่แต่ในตะวันออกทั้ง เป็นเพื่อนบ้านของเราที่ทำประมวลกฎหมายขึ้นใช้
 ก็ได้วางบทลงโทษไว้ใหม่เมียได้คนเดียว การมีเมียหลายคนย่อมไม่ตรงกับกาละสมัย กฎ
 หมายที่บัญญัติให้ชายมีเมียคนเดียวยอมทำให้ฐานะของครอบครัวมันคงดีขึ้น และผลฐานะของ
 เมียของเราให้เหมาะสมกับประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมเกียรติยศของหญิง
 ให้ดีขึ้น และต้องควยหลักความเสมอภาคที่ ร่ายยอมให้หญิงออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลและ
 ผู้แทนราษฎร ซึ่งบางประเทศที่ถือหลักการให้ชายมีเมียได้คนเดียวก็ยังไม่ยอมให้สิทธิแก่หญิง
 ถึงปานนี้ ขอทีฟังวิถีกว่าจากจดทะเบียนคนเดียวเพียงคนเดียวแล้วจะทำให้ เกิดลูกนอกกฎหมาย
 ไม่มีพ่อมากขึ้น ขอนี้คิดค้อยกก่อนแล้วไม่คงวิตกแต่อย่างใด เพราะว่าในร่างประมวลกฎหมาย
 นี้มีบทบังคับให้รับรองบุตรอันเกิดแก่หญิงที่มีใจจดทะเบียนเป็นเมียชาย และให้บุตรเหล่านั้นมีฐานะ
 อย่างเดียวกับบุตรที่เกิดระหว่างสมรสเหมือนกัน คือแปลว่าถ้าหากว่าชายจะไม่ไปจดทะเบียน
 หญิงนั้นเป็นภรรยา ก็แต่ถ้าเกิดบุตรขึ้นมาสืบได้ความว่าบุตรนั้น เป็นบุตรของชายนั้น บุตรนั้น
 จะโดยตนเองหรือผู้แทนรองขอต่อศาลขอให้บังคับชายให้จดทะเบียนได้"

แต่รัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบันให้หญิง มีสิทธิเท่าเทียมกับชาย แต่กฎหมายมาตราเหล่านี้ยังไม่มีผลใช้บังคับ จนกว่าจะได้ตราเป็นกฎหมายให้แล้วเสร็จ คาดว่าจะสามารถออกเป็นกฎหมายและมีผลใช้บังคับในเร็ว ๆ นี้

ในวันที่ ๘ กรกฎาคม ๕๕๑๔ ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้แก้กฎกระทรวงมหาดไทย^{๓๕} โดยให้ส่งร่างพระราชบัญญัติซึ่งกำหนดให้หญิงมีสามีสามารถมีสิทธิใช้นามสกุลของตนเองได้ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา เมื่อพระราชบัญญัตินี้ออกมาใช้บังคับเป็นกฎหมายหญิงมีสามีก็สามารถมีสิทธิใช้นามสกุลของตนเองได้ นับว่าเป็นอีกขั้นหนึ่งที่สังคมไทยยอมรับสถานภาพของสตรีไทย

ตามกฎหมายที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขใหม่นี้ทำให้สตรีมีสถานภาพตามกฎหมายสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในครอบครัว ทำให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชายอีกขั้นหนึ่ง ในปัจจุบันสังคมกำลังจะให้สิทธิแก่สตรีมากขึ้นในอนาคตหญิงจะมีสิทธิเท่าเทียมกับชาย นับว่าเป็นขั้นหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงฐานะของสตรีในครอบครัวไทยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน.

---

^{๓๕} ข่าวกรง. ปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๑๒ กันยายน ๕๕๑๔. หน้า ๗.